

Revolusjon ved samtykke

Taler

Jacob Friis

Dato

14 desember 1945

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Debatt om trontalen og regjeringserklæringen (7)

- 1 For en hvis arbeid daglig er å sysle med kildestoff til norsk historie, og som for første gang, ikke uten indre beven, står på denne vårt folks historiske talerstol, faller det naturlig å prøve å gi et historisk blikk på den situasjon vi står i. På fem minutter kan jeg ikke få sagt det jeg skulle ha sagt, jeg må bare gi et ganske kort
- 5 utdrag. - Jeg tror ikke at det er nok for noen av oss, og aller minst for en regjering, bare å ville det gode, en må ha et historisk syn og et historisk riktig syn. Skal en kunne føre en riktig politikk, må det skje ut fra et riktig historisk syn på den tid vi lever i, Alle vårt lands kriser har vært krigskriser og produksjonskriser. Av krigene ute er behovet for øket produksjon vokst fram inne, og derigjennom
- 10 er store omveltninger skjedd. Slik var det ved reformasjonen i 1536, slik var det ved enevoldsmakten i 1660, slik var det i 1814 og i 1905. Første gang skjedde en stor overgang fra kirkegods til statsgods. Etter 1660 begynte salg igjen av statsgodset, og etter hvert fortsatte utstykning av jorden i landet vårt, slik som det skjedde ut gjennom 1800-tallet, i den grad at fra 128 000 matrikulerte bruk i
- 15 1855 kom vi opp i 293 000 bruk i 1929. Utstykningsen av jorden førte til en synkende produktivitet og derigjennom oppstod krisen på bondebygden. På det kapitalistiske næringslivs område gikk utviklingen henimot en stigende privat-monopolistisk innstilling og derigjennom også til en synkende produktivitet. Krisen i dag, situasjonen i dag, består da på den ene side i et for oppstykket
- 20 jordbruk, på den annen side i et privat-monopolistisk næringsliv, som må snues om fra privat-profitt til det hele folks vel, det vil si overgang fra privatkapitalisme til statskapitalisme på næringslivets område, konsentrering av småbrukene på landbrukets område og industrialisering av jordbruket. Dette er dagens situasjon. Derav følger så de oppgaver som vi står overfor i vår politikk.

25

Jeg tror vi er på gal vei hvis vi ikke er klar over at dette skjer på bakgrunn av en revolusjonær utvikling over hele Europa. Vi ser hvordan sosialiseringsprosessen

går for seg i England, i Frankrike og enda mer i Tsjekkoslovakia, og vi ser
30 hvordan også vårt land rives med i denne prosess. Og alt dette krever av oss et
klart historisk syn og en klar politisk linje av revolusjonær art. Arbeiderpartiene i
vårt land står med folkeflertallet bak seg og har plikt til å følge en sterk og dristig
linje på den historiske utviklings vei. Uten at folket ser et stort mål for seg, uten
at arbeiderbevegelsen ser at den har kjempet og slitt for gjennom alle år for å
35 bygge opp sitt parti og sine organisasjoner, uten at den ser målet nærme seg,
uten at hele folket fylles av bevisstheten om at vi står i en stor nydannelses tid
med store nye reformer for næringslivet også i vårt land, kan vi ikke vente at det
også skal foregå en moralsk «atterreising», som det er blitt kalt her. Betingelsen
for at folket blir levende interessert for sitt arbeid, at det føler seg med i en stor
40 historisk prosess, betingelsen for at det skal bli noen moralsk atterreising, er
nettopp dette at vi alle ser at vi lever i en revolusjonær tid med store
omveltninger foran oss. Det britiske arbeiderpartis formann, professor Laski,
satte i en stor artikkel og i sin siste bok opp det program for sitt parti og for den
britiske arbeiderregjering som han kalte «Revolution via consent», revolusjon
45 ved hjelp av samtykke. Det er denne situasjon også vi står i i vårt land.
Arbeiderpartiet har folkeflertallet bak seg til å foreta de store forandringer som
den historiske utvikling krever. Til det må den ha en sterk vilje og et sterkt folk
bak seg, og det tror jeg at den har.

50 **Kilde**

Stortingstidende 1945-1946, s. 81

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/revolusjon-ved-samtykke>

55

60

65